

évkönyv több kötete közölhesse tanulmányait az indulástól (1959-től) kezdve. Közben Pesten kötetei jelennek meg: a Képzőművészeti Alap Műemlékeink sorozatában a Régi győri házak (1959.), a Magyar Műemlékek sorozatában Kopány Tibor társszerzővel a Győr (1964.).

Még az 1960-as évek elején az 1971. évi jubileumra részletes program készült egy várostörténeti monográfia-sorozatra, ennek kidolgozásában is részt vállalt. Az eredeti tervből végül tanulmánykötet lett, ebben jelent meg fontos és terjedelmes tanulmánya: Győr a XVII-XVIII. században. Nem sokkal később, a jubileumi esztendőben, 1971. december 27-én halt meg Budapesten.

Munkás életének akár szimbóluma lehet, hogy halála után még két kötete jelent meg. Az egyik annak a részlete, amit az utolsó évtizedében, a megjelenés ígérete nélkül, mégis valami lenyűgöző lelkesedéssel másolt az Országos Levéltárban: Literátor-politikusok levelei 1566-1623 (Budapest-Szeged 1981.) Ez pontosan az az időszak, amelyik irodalomtörténeti munkásságának is fő terepe volt. A másik posztumusz mű: Győr és régebbi magyar irodalmunk emlékei (Győr, 1976.).

Pesti éveiben gyakran idézte Mikest: "Úgy szeretem Rodostót, hogy el nem feledhetem Zágont." Hűséges volt, és nem igényelte a viszonzást. Agglegény volt, a családi élet bensőségét barátsággal próbálta pótolni. És akik ennek részesei lehettek, lehattunk, életre szólóan őrizzük ennek melegét. És hűséges volt városához, melynek hivatalosai inkább csak túrték ezt a hűséget.

Grábics Frigyes

A budapesti évek (1963—1971)

Győr szülöttének, Jenei Ferencnek, aki ma testi porában is visszatér szülőföldjére, szellemét, lelkét egész élete során elválaszthatatlan kötelékek kapcsolták a szeretett hazához. Úgy érezhetett szülővárosa iránt, mint a 17. század elejének nagy katolikus költője, Nyéki Vörös Mátyás győri kanonok, aki még a győri káptalan bordézsmakönyvében is alkalmat talált rá, hogy az "Istennek chudaya, s hatalmas munkaya meg vidamult erős Gyeor" iránti szeretetét kifejezze. Közismert, hogy Jenei Ferenc korai írásai győri tudományos és közéleti fórumokon, a Győri Városi Közkönyvtár Évkönyvében és az évekig általa szerkesztett Győri Szemlében jelentek meg; ismeretes, hogy kevéssel halála előtt látott napvilágot a Győr 16—17. századi művelődését szintézisbe állító tanulmánya a győri *Várostörténeti tanulmányok* gyűjteményes kötetében; s jól tudjuk azt is, hogy a pálya két végpontja közötti időben is a régi évszázadok nyugat-dunántúli kultúrájának eseményeivel és jeles személyiségeivel foglalkozott a legnagyobb szeretettel. Tanulmányt szentelt a középkori győri irodalmi műveltség nyomainak éppúgy, mint a győri Streibignyomda kiadványainak, Monoszlóy András veszprémi püspök a győri székesegyházi könyvtárba került könyveinek, Lépes Bálint nyitrai vagy Naprágyi Demeter győri püspök könyvtárának, győri Mária-imádságokat ismertetett; Hajnal Mátyás, Lépes Bálint, Kopcsányi Márton, Nyéki Vörös Mátyás, Ferenczffy Lőrinc sok fontos tanulmányának voltak főszereplői.

Budapestre kerülése után Jenei Ferenc 1957. január 15-től 1963. február 28-ig, valamivel több mint hat évig volt a Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtudományi Intézetének munkatársa, majd a Petőfi Irodalmi Múzeumban dolgozott tovább. Az Irodalomtudományi Intézet, amelynek képviselőjében most Önök között vagyok, elevenen számon tartja Jenei Ferencnek a budai Ménesi úton töltött esztendeit. Jelentős munkát végzett az idő alatt: Nyéki Vörös Mátyás összes költői műveit rendezte sajtó alá a Régi Magyar Költők Tára 17. századi sorozata számára. Kritikai kiadása e sorozat 2. kötetében, 1962-ben látott napvilágot.

Az Irodalomtörténeti Közleményekben, az irodalomtudományi kutatás legnagyobb múltú (1891-ben alapított, s ma már 102. évfolyamát töltő) és egyik legnagyobb tekintélyű folyóiratában Jenei Ferenc 1935-ben publikált először; első tanulmányában mindjárt a régi magyar irodalom három nagy fontosságú szerzőjének, Balassi Bálintnak, Rimay Jánosnak és Beniczky Péternek könyvészetét gyarapította új adatokkal. A cikk megjelenésében nyilván szerepe lehetett, hogy az ItK szerkesztője 1914 és 1939 között az a Császár Elemér volt, akinél Jenei 1929-ben megvédte *A világi irodalmi műfajok kézíratos énekeskönyveinkben* c. doktori értekezését a budapesti bölcsészkaron. Az ItK-közlemények azonban professzora halála után is folytatódtak: 1944-ben ismeretlen Amade-nyomatványokat mutatott be, a háború után egyre sokasodó és sűrűsödő írásaiban pedig Dávid Ferenc és Heltai Gáspár ismeretlen munkáit (1953), Vásárhelyi Gergely Kempis-fordítását (1961), Petkó Zsigmond (1963) és Naprágyi Demeter (1965) munkásságát, a Balassi-hagyaték kérdését (1966) tárgyalta, értekezett a *Szigeti veszedelem* szövegéről (1959) és ismeretlen Zrínyi-levelet is közzétett (1968), Beniczky Péter és a pietista költőné Petrőczy Kata Szidónia kapcsán a manierizmus sajátosságait mutatta be (1970). Az ItK-ban megjelent utolsó írásában, 1971-ben, kevéssel halála előtt Rimay János ifjú éveiről, Balassival való ismeretségéről állított össze minden korábbinál teljesebb adatsort. A szerkesztőség és a szerkesztőbizottság nevében mondhatom: büszkék vagyunk arra, hogy a 16–17. századi irodalom ilyen alapos ismerője 36 éven át volt folyóiratunk termékeny tanulmányírója, adatközlője, recenzense, munkatársa.

Jenei Ferenc akkor volt igazán elemében, ha ismeretlen levéltári források, évszázadok óta olvasatlanul heverő dokumentumok szövegét tehette közzé, és azok felhasználásával egy-egy alkotó pályaképét a korábban ismerthez képest részben átrajzoló vagy általában világosabban látó következtetésekre juthatott. Érdekeltek a régi szerzők mindennapi életviszonyai is: azok a levelek, amelyek mecénásukhoz, patrónusukhoz való viszonyukat fedik fel, a műveik megjelenetése érdekében és a nyomtatás közben végzett tevékenységükről adnak beszámolót.

Legkedveltebb témáiról és megközelítési módjairól bizvást elmondható, hogy a legújabb irodalomtudományi kutatásnak is homlokterében állanak. A csaknem egész életművét uraló korszak, a magyar irodalomban a manierizmusból a barokkba való átmenet időszaka, ma is a legnagyobb érdeklődést kiváltó és a legkülönbözőbb módszerekkel vizsgált kutatási területek közé tartozik; az íróknak a műve technikai kivitelezésébe bekapcsolódó szakemberekkel, valamint műve közönségével fennálló kapcsolatrendszeré, az e közönség elvárásainak figyelembevételével kialakuló szövegformálási módzatok vizsgálata pedig az irodalomszociológiai megközelítések különféle módjainak erős fatörzsévé vastagodott, és mint a legigéretesebb irodalomtörténeti szemléletmódok egyike nyert széles

körü elismerést a hazai kutatásban. De persze az volna a jó, ha a mára már reflektáltabbá, kidolgozottabbá vált elméleti érdeklődés a Jenei Ferenc által magabiztosan mozgatott ismeretanyag bőségével, a forrásokhoz való bensőséges viszonyával párosulhatna. Szövegismeretére, fölényes forráskezelésére épp az elmúlt évben lett volna nagy szükségünk: ha beszélhettünk volna vele, ha a tanácsát kérhetnénk, bizonyára nem tettük volna közre folyóiratunk egyik tavalyi számában egy — különben nagyon tehetséges és felkészült — fiatal kutató felfedezését, aki megtalálta Rimay Jánosnak 1612-ben Batthyány Ferenchez írott, kiadatlanak hitt levelét. Ma már tudjuk, hogy ez a levél sem volt kiadatlan: éppen Jenei Ferenc publikálta azt még 1960-ban, amikor művelődéstörténeti szempontból nevezetes leveleket talált a Batthyány-levéltárban.

Az Irodalomtudományi Intézet és annak akkori nagy tekintélyű tudományos vezetője, Klaniczay Tibor felismerte azt a hatalmas értéket, amit Jenei Ferenc gyűjtései jelentenek, tudta, hogy ha nem sikerül kellőképpen széles körben megismertetni az új adatokat és szövegeket a szakmai közvéleménnyel, akkor — amint az iménti példa világosan mutatja — sok zavart, tévedést kockáztat meg az irodalomtörténeti kutatás. Ez a felismerés magyarázta, hogy amikor Jenei Ferenc halálával az évek óta nagy energiával és sok szeretettel végzett, 16—17. századi levelezésanyagot magában foglaló gyűjtése lezáratlan maradt, Klaniczay gondoskodott arról, hogy a forrásgyűjteményt egy fiatal kutató vegye gondjaiba és rendezze sajtó alá. Így jelenhetett meg 1981-ben a *Literátor-politikusok levelei Jenei Ferenc gyűjtéséből* (1566—1623) c. kötet, amelynek akkori pályakezdő gondviselője ma az Irodalomtudományi Intézet reneszánsz osztályának vezetője és egyben igazgatóhelyettese, Jankovics József, akinek Jenei Ferenc előtti személyes főhajtását is tolmácsolom a mai napon Önöknek.

Nyéki Vörös Mátyás, a Jenei Ferenc szövegkiadásában új életre hozatott barokk költő, amikor versbe foglalta Test és Lélek *Dialogusát*, azzal kezdte a kegyes olvasóhoz címzett ajánlást, hogy megemlékezett egy "nagy munka teheteo Aegiptombeli Istenfélő, és szegények szereteo, regi szent Atyáról", aki "mindennap az tenger mellett, köueket szedett, és rakásban horduán, esztendönként az szegény betegeknek nyugodalmokra abbol valami kis hazachkakat epített". Éppen így hordta össze apró kavicsokból: az irodalomtörténeti adatokat rejtő kéziratok aprólékos átböngészéséből, gyakorlott paleográfust is próbára tevő kibetűzésük-ből, nagy erudíciót és sok leleményt kívánó értelmezésük-ből — fáradságos, de mindig kedvvel és szeretettel végzett gyűjtőgető munkával — a régi irodalom értésének, összefüggései meglátásának szilárd falait a "nagy munka teheto" Jenei Ferenc. Valamennyiünk javára dolgozott; halálával és szeretettel tisztelgünk emléke előtt.

Dr. Kecskeméti Gábor
az Irodalomtörténeti Közlemények felelős szerkesztője